

Szkolenie dla Nauczycieli i Rodziców:

**„Mnie i moim bliskim to się nigdy nie przytrafi...
Zobaczyć niewidzialne – Ludzie to nie towar!”**

Temat szkoleniowy opracowała: Patrycja Karykowska

„Przeraża mnie nie przemoc nielicznych, lecz cisza wielu” - Martin Luther King, Jr.

W dniu **18 października 2021 r.** przypada „Europejski Dzień Przeciwko Handlowi Ludźmi”. Przepięstwo określone w art. 189a polskiego Kodeksu Karnego oraz jego konsekwencje stanowią współczesną formę niewolnictwa i jest jedną z najcięższych zbrodni, która godzi w podstawowe wartości, takie jak wolność i godność ludzka.

„Mnie i moim bliskim to się nigdy nie przytrafi...” – myślisz. Jesteś pewien? Problem handlu ludźmi, zwanego również handlem żywym towarem, może dotknąć wszystkich: osoby dorosłe, młodzież, dzieci, jak też osoby starsze w niemalże każdym miejscu na świecie i przybierać różne formy – w tym:

- pracy przymusowej,
- wyłudzenia świadczeń socjalnych,
- zmuszania do żebractwa,
- przymusowego małżeństwa,
- wykorzystania seksualnego,
- nielegalnej adopcji,
- kradzieży tożsamości,
- handlu organami.

Nigdy nie bądź obojętny na ludzką krzywdę.

Jeśli masz jakiegokolwiek podejrzenia lub informacje, że ktoś może potrzebować pomocy niezwłocznie poinformuj odpowiednie służby.

**HANDEL LUDŹMI JEST JEDNĄ
Z NAJDRASTYCZNIJSZYCH FORM
ŁAMANIA PRAW CZŁOWIEKA
– Nie stań się żywym towarem!**

Zagrożenie XXI wieku - handel ludźmi

Handel ludźmi, zwany też **handlem żywym towarem** – to przestępczy proceder, będący współczesną formą niewolnictwa.

Handel ludźmi **jest trzecim pod względem wielkości dochodów nielegalnym biznesem**, tuż po handlu bronią i narkotykami. Według szacunków UNODC (Biura Narodów Zjednoczonych ds. narkotyków i przestępczości) handel ludźmi generuje roczny dochód w wysokości 32 miliardów dolarów.

Początkowo pod tym pojęciem rozumiano wyłącznie handel kobietami, zmuszanymi do prostytucji, jednak pojęcie uległo znacznemu rozszerzeniu i obejmuje wszelkie działania skierowane na wyzysk ludzi, niezależnie od płci i wieku, naruszające prawo do decydowania o sobie. Wyzysk ten związany jest zazwyczaj z użyciem przemocy, co jest dla ofiar ogromnym obciążeniem fizycznym i psychicznym. Ofiary handlu żywym towarem w efekcie traumatycznych przeżyć często doświadczają chorób psychicznych i popadają w różne formy uzależnień. Wobec ofiar stosowane są działania naruszające ich seksualność, indywidualną wolność i cielesną nienaruszalność. Pozostałe czyny karalne, których dopuszczają się agresorzy wobec ofiar, to naruszenia prawa pracy i prawa ubezpieczeń społecznych, zwłaszcza wobec cudzoziemców.

Definicja wg Konwencji Rady Europy

Handel ludźmi, według artykułu 3 Protokołu dodatkowego o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych o zorganizowanej przestępczości międzynarodowej z 2000 r. oraz Konwencji Rady Europy z 2005 roku definiowany jest w następujący sposób:

„Handel ludźmi” oznacza **werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły, lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania**. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób, lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, albo usunięcie organów;

-- **zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie określone w punkcie powyższym niniejszego artykułu nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek z metod wymienionych powyżej;**

-- **werbowanie, transport, przekazanie, przechowywanie lub przyjęcie dziecka celem jego wykorzystania uznawane jest za „handel ludźmi” nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod wymienionych w niniejszym artykule.**

Handel ludźmi – u Nas?! W Polsce?!

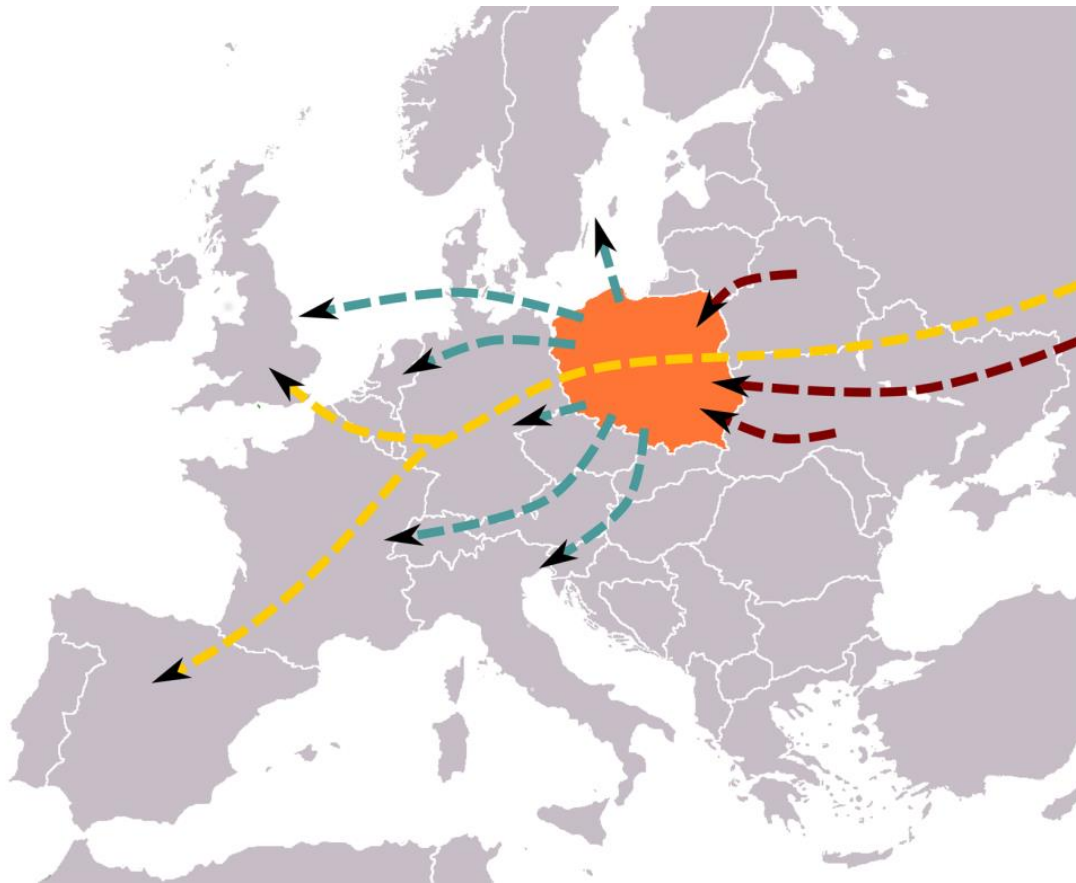
Handel ludźmi jest zjawiskiem podlegającym dynamicznym przemianom, którego nasilenie zaobserwowano w Polsce na początku lat 90-tych. Obecnie Polska nie jest już tylko krajem pochodzenia ofiar, ale także krajem tranzytowym, przez który odbywa się transfer ofiar z Europy Wschodniej do Europy Zachodniej oraz krajem docelowym dla ofiar wykorzystywanych głównie w prostytucji i pracy przymusowej.

Polska coraz częściej staje się krajem docelowym dla ofiar handlu ludźmi, jednocześnie pozostając nadal krajem ich tranzytu oraz pochodzenia. Obcokrajowcy najczęściej wykorzystywani są do prac domowych, polowych, w sektorze budowlanym, w szwalniach, dzieci są wykorzystywane do żebractwa. Ofiarami handlu ludźmi są kobiety, mężczyźni oraz dzieci.

Zgodnie z danymi prokuratury w 2019 roku w Polsce liczba zidentyfikowanych ofiar handlu ludźmi wyniosła 208 osób, w tym 21 małoletnich. W 2018 r. były to 222 osoby, a w 2017 r. - 453 osoby. Niestety nadal większość ofiar handlu ludźmi nie zgłasza się po pomoc.

Polska na mapie państw zagrożonych współczesnym niewolnictwem

Handel ludźmi to przestępstwo, które bardzo często ma charakter transgraniczny. Specyfika Polski polega na tym, że jest ona jednocześnie krajem:

- **pochodzenia ofiar** wykorzystywanych w innych krajach Europy,
- **docelowym dla ofiar**, przede wszystkim, z krajów Wschodniej Europy i Azji,
- **tranzytu ofiar** z Wschodniej Europy i Azji do krajów Europy Zachodniej.

Handel ludźmi w ujęciu polskiego Kodeksu Karnego

Przestępstwo handlu ludźmi jest w Polsce zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 (art. 189a Kodeksu karnego), a zatem stanowi zbrodnię. Z uwagi na wysoki stopień społecznej szkodliwości czynu karalne jest również przygotowanie do popełnienia tego przestępstwa (czyn zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5).

KOMENDA MIEJSKA
POLICJI W ŁÓDZI

PROJEKT
WYKONANIE
www.miljardow.pl

Handel ludźmi w ujęciu polskiego Kodeksu Karnego

Za handel ludźmi mogą być uznane wyłącznie czynności sprawcze wskazane wprost w art. 115 § 22 K.K., t.j.:

- **werbowanie** (nakłanianie, zjednywanie, zaciąganie),
- **transport** (przemieszczanie, przewożenie z zastosowaniem środków komunikacji),
- **dostarczanie** (umieszczanie w innym miejscu),
- **przekazywanie** (powierzenie, dawanie w celu dysponowania),
- **przechowywanie** (zatrzymywanie w jednym miejscu, przetrzymywanie w ukryciu)
- lub **przyjmowanie osoby** (zatrzymywanie przekazanej osoby).

Handel ludźmi w ujęciu polskiego Kodeksu Karnego

Istotnym jest przy tym, że w celu wypełnienia znamion przestępstwa handlu ludźmi, wymienione wyżej czynności powinny zostać zrealizowane z zastosowaniem:

- przemocy lub groźby bezprawnej,
- uprowadzenia,
- podstępu,
- wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą.

Handel ludźmi w ujęciu polskiego Kodeksu Karnego

Niezbędnym elementem w przypadku zakwalifikowania czynu jako wypełniającego znamiona przestępstwa handlu ludźmi jest również podjęcie określonego działania przez sprawcę w celu wykorzystania innej osoby, nawet za jej zgodą w różnych formach seksualnego wykorzystania (w tym w pornografii i w prostytucji), w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie oraz wszelkich innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. **Należy podkreślić przy tym, że jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte wyżej wymienione metody lub środki.**

Formy handlu ludźmi

Handel żywym towarem to coraz większy problem - przybiera on coraz bardziej zróżnicowane formy. Do tej pory handel ludźmi kojarzony był głównie z wykorzystaniem kobiet do prostytucji, aktualnie coraz częstsze są przypadki wykorzystania ludzi do pracy przymusowej.

Formy handlu ludźmi

- **handel dziećmi** w celu zatrudniania ich jako służby domowej (także w krajach rozwiniętych), taniej siły roboczej na plantacjach, w kopalniach itp., do świadczenia usług seksualnych - **komercyjne wykorzystywanie dzieci** (np. w ramach turystyki seksualnej) itp.;
- **nielegalne adopcje**, często zagraniczne, w celu zmuszania do popełniania drobnych przestępstw kryminalnych lub żebrania;
- **handel kobietami** – nakłanianie kobiet do wyjazdu do pracy za granicę w innym charakterze, a następnie zmuszanie ich do prostytucji, ewentualnie nakłanianie kobiet do wyjazdu za granicę w celu uprawiania prostytucji, ale przedstawianie im nieprawdziwego obrazu warunków, w jakich będzie się to odbywało;
- **handel narządami** – sprzedaż (nielegalna w większości państw) organów do przeszczepu, pobieranych za niewielką opłatą od żywych dawców w krajach ubogich, ale też od dzieci, w tym celu porywanych i zabijanych, skazańców po wykonaniu egzekucji, itp.;
- **handel taną siłą roboczą/praca przymusowa** – za swoją pracę osoby takie otrzymują wynagrodzenie niższe niż dopuszcza prawo danego kraju; zarówno ich pobyt, jak i praca są nielegalne.

Nie jestem na sprzedaż

Zanim wyjedziesz do pracy

1. sprawdź czy praca jest legalna
2. poinformuj rodzinę, gdzie wyjeżdżasz
3. przeczytaj dokładnie dokumenty, które podpisujesz
4. sprawdź pośrednika pracy
5. upewnij się, że pracodawca istnieje
6. dowiedz się jak najwięcej od pośrednika

150\$

Projekt „Bezpieczna Europa – walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną na wschodniej granicy Unii Europejskiej” realizowany w ramach funduszy norweskich.

Nie jestem na sprzedaż

Zanim wyjedziesz do pracy

1. sprawdź czy praca jest legalna
2. poinformuj rodzinę, gdzie wyjeżdżasz
3. przeczytaj dokładnie dokumenty, które podpisujesz
4. sprawdź pośrednika pracy
5. upewnij się, że pracodawca istnieje
6. dowiedz się jak najwięcej od pośrednika

150\$

Projekt „Bezpieczna Europa – walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną na wschodniej granicy Unii Europejskiej” realizowany w ramach funduszy norweskich.

Problem pracy przymusowej – Polskim okiem

Polska jest dość specyficznym krajem z uwagi na swoje położenie geopolityczne, ponieważ w kontekście handlu ludźmi jest jednocześnie krajem pochodzenia, tranzytowym oraz docelowym dla ofiar handlu ludźmi. Obywatele polscy, zarówno kobiety jak i mężczyźni, na terenie naszego kraju mogą być werbowani, a następnie wykorzystywani do pracy przymusowej, prostytucji, żebractwa, kradzieży lub wyłudzenia świadczeń oraz kredytów za granicą. Nasz kraj może stanowić również miejsce docelowe dla organizatorów handlu ludźmi. W tym znaczeniu na terenie Polski dochodzi do eksploatacji cudzoziemców. Najczęściej ofiarami padają obywatele państw europejskich: Rumunii, Bułgarii oraz Ukrainy, a także państw azjatyckich (m.in. Wietnamu, Filipin, Sri Lanki). Cudzoziemcy są wykorzystywani do pracy przymusowej, prostytucji, żebractwa, a niekiedy są to również ofiary niewolnictwa domowego i eksploatacji kryminalnej.

Zjawiskiem przybierającym na sile jest zjawisko pracy przymusowej. Perspektywa pracy oraz godnych warunków bytowych dla siebie i rodziny skłania wiele osób do wyjazdu. Ofiary są najczęściej rekrutowane w swoich krajach pochodzenia, często za pośrednictwem lokalnych agencji pośrednictwa pracy, gdzie są wprowadzane w błąd, co do warunków zakwaterowania i płacy. Po przybyciu do kraju nieuczciwi pracodawcy często odbierają cudzoziemcom dokumenty tożsamości, a warunki zakwaterowania i pracy znacznie odbiegają od powszechnie przyjętych norm. Ofiarom nie są wypłacane wynagrodzenia za pracę, a często naliczane są dodatkowe należności (kary), w ten sposób sprawcy tworzą wobec cudzoziemców fikcyjną „spirale długu”.

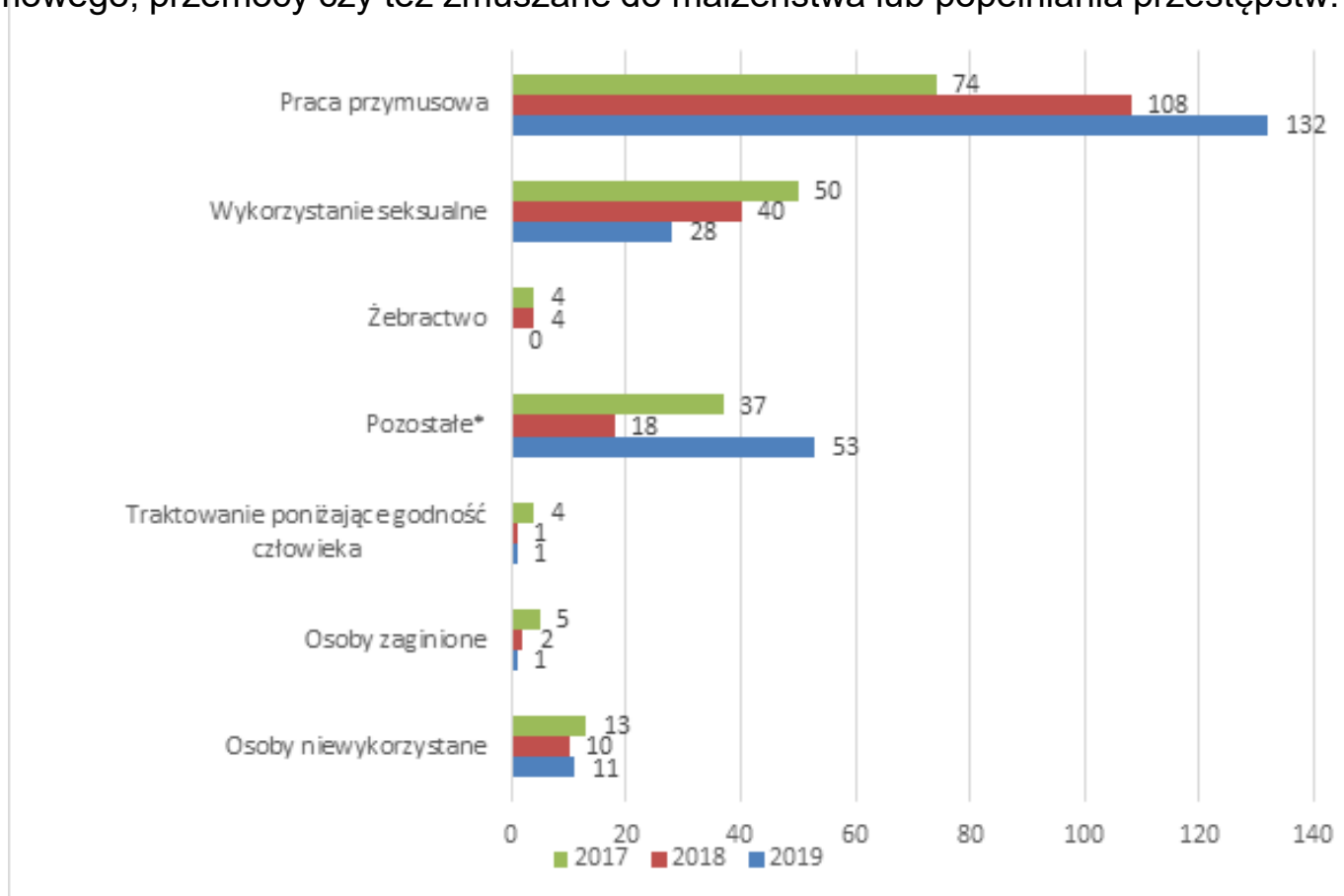
Problem pracy przymusowej – Polskim okiem

Coraz większe zapotrzebowanie na pracowników z zagranicy, stwarza również możliwości dla przestępców, którzy wykorzystują ludzi i zmuszają ich do pracy, nie zapewniając im odpowiednich warunków oraz odpowiedniego wynagrodzenia.

Praca przymusowa często dotyka szczególnych grup, narażonych na wysokie ryzyko związane z wykorzystaniem do pracy przymusowej, np. ludzi w trudnej sytuacji życiowej, migrantów zarobkowych. Nieuczciwi pracodawcy, często wykorzystują nieznajomość przepisów prawa pracy, a także stosują haniebne praktyki, takie jak zastraszanie, stosowanie mechanizmu długu, przemoc (fizyczną lub psychiczną) dla wywarcia presji lub wymuszenia określonych zachowań poprzez np. zakaz swobodnego przemieszczania.

Wykres. Formy wykorzystania osób objętych pomocą KCIK w latach 2017-2019

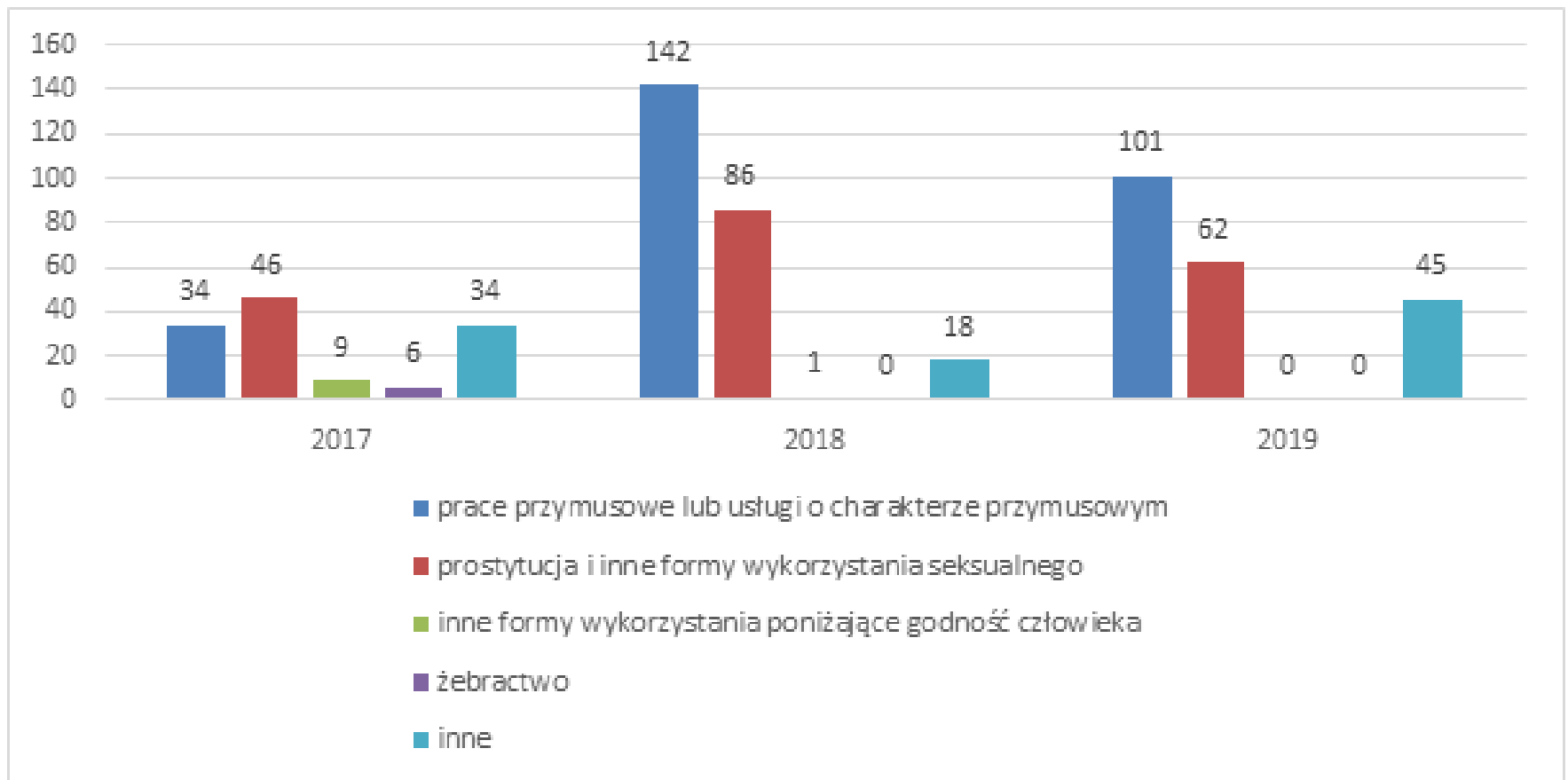
Poniższy wykres obrazuje formy wykorzystania osób objętych pomocą Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi (KCIK) w latach 2017-2019. Dominującą formą wykorzystania, w ciągu ostatnich trzech lat, była praca przymusowa oraz eksploatacja seksualna. W znacznie mniejszej skali osoby były wykorzystywane do żebractwa, niewolnictwa domowego, przemocy czy też zmuszane do małżeństwa lub popełniania przestępstw.

Wykres. Charakter wykorzystania w latach 2017-2019 wg danych Prokuratury Krajowej

Podobną tendencję możemy zaobserwować analizując dane przekazane przez Prokuraturę Krajową zgodnie, z którymi w latach 2017-2019 najczęstszymi formami wykorzystania osób była praca przymusowa lub usługi o charakterze przymusowym, a także prostytutka i inne formy wykorzystania seksualnego.

Problem handlu dziećmi oraz komercyjnego wykorzystywania nieletnich

**HANDEL
DZIEĆMI**

TO DRAMAT ZA TWOIMI PLECAMI
TO NIEMY KRZYK BEZBRONNYCH
TO ROZBITE RODZINY
TO MILCZENIE WŁADZ
TO IGNORANCJA MEDIÓW
TO WYGODA NIEŚWIADOMOŚCI

**TO BIZNES
W KTÓRYM WALUTĄ
MOŻE BYĆ TEŻ TWOJE DZIECKO**

Województwo Śląskie

Handel dziećmi - okiem polskiego prawa

W polskim porządku prawnym nie występuje odrębne pojęcie „handel dziećmi”, zatem wszelkie przepisy dotyczące handlu ludźmi należy interpretować również w odniesieniu do handlu dziećmi.

W związku z tym, analizując zjawisko handlu dziećmi należy odnieść się przede wszystkim do regulacji Kodeksu karnego, który w art. 115 § 22 definiuje przestępstwo handlu ludźmi w następujący sposób:

Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

- przemocy lub groźby bezprawnej,
- uprowadzenia,
- podstępny,
- wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą

w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy.

Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1 - 6”.

- Z treści cytowanego powyżej przepisu wynika, iż ustawodawca wprowadza różną kwalifikację prawną czynu sprawcy w zależności od faktu czy pokrzywdzony jest osobą dorosłą czy też małoletnią. W przypadku gdy przedmiotem transakcji jest małoletni **istotne znaczenie ma wyłącznie cel działania sprawcy tj. wykorzystanie ofiary**. Metody i środki wymienione w pkt 1- 6 definicji nie muszą mieć miejsca, aby zaistniała podstawa do uznania zaistnienia przestępstwa handlu ludźmi.

Co mówią na temat handlu dziećmi raporty?

Według raportów międzynarodowych region Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej to jeden z najprężniej rozwijających się rynków handlu dziećmi na świecie, a terytorium Polski jest uznawane za jeden ze szlaków przerzutów ofiar handlu. Dzieci są sprzedawane do uprawiania prostytucji, żebractwa, nielegalnej adopcji, udziału w popełnianiu przestępstw. W proceder handlu są często zaangażowani członkowie ich rodzin lub znajomi. Dziecko oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat (art. 1 Konwencji o Prawach Dziecka).

Handel ludźmi jest międzynarodowym przestępstwem i jednym z głównych źródeł dochodów zorganizowanych grup przestępczych. Komercyjne wykorzystywanie seksualne (w prostytucji lub pornografii) jest najczęściej identyfikowaną formą tego przestępstwa. **Międzynarodowa Organizacja Pracy szacuje, że około 1,2 miliona dzieci rocznie na świecie pada ofiarą handlu głównie do celów komercyjnego wykorzystywania seksualnego lub pracy przymusowej.** Międzynarodowe dane dotyczące zjawiska nie są jednak ujednocnione, przez co nie można porównać statystyk, które wskazują na skalę problemu w całej jego złożoności.

Co to jest proceder handlu dziećmi? **„Handel dziećmi oznacza jakiegokolwiek działanie lub transakcję, w drodze której dziecko przekazywane jest przez jakąkolwiek osobę lub grupę osób innej osobie lub grupie osób za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek inną rekompensatą”** (Protokół Fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie Handlu Dziećmi, Dziecięcej Prostytucji i Dziecięcej Pornografii). W Polsce przestępstwo handlu dziećmi podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od 3 lat (art. 253 § 1 K. K.)

Dlaczego dzieci są atrakcyjnym towarem dla handlarzy ludźmi?

- Dziecko jest **ŁATWO ZWERBOWAĆ**, bo często sami rodzice świadomie zgadzają się na jego wyjazd za granicę.
- Dziecko jest **ŁATWO PRZEWIEŹĆ PRZEZ GRANICĘ PAŃSTWOWĄ**, bo nie podlega szczegółowej kontroli na przejściach granicznych, zwłaszcza jeżeli podróżuje w towarzystwie osób dorosłych.
- Dziecko jest **ŁATWO KONTROLOWAĆ i WYKORZYSTAĆ**, bo z racji swojej niedojrzałości ma ograniczoną zdolność oceny sytuacji, przejawia bardzo dużą podatność na manipulację i zastraszenie.

W jaki sposób dzieci – ofiary handlu są przewożone przez granice państwowe?

- Małoletnie ofiary handlu są często przedstawiane władzom imigracyjnym jako członkowie rodzin osób dorosłych towarzyszącym im w momencie przekraczania granicy.
- Dzieci – ofiary handlu podróżują bez własnych dokumentów tożsamości lub ich paszporty są sfalszowane.
- Handlarze wykorzystują procedurę imigracyjną do tymczasowego umieszczenia dzieci w pogotowiu opiekuńczym lub domu dziecka, po czym kontaktują się z dziećmi, aranżują spotkania i wreszcie ucieczkę.

Dzieci szczególnie narażone na proceder handlu:

- Dzieci – obywatele krajów nie będących członkami Unii Europejskiej.
- Dzieci podróżujące bez opieki rodziców biologicznych.
- Nastolatki podróżujące w celu podjęcia pracy w charakterze modelki/modela, hostessy, kelnera/kelnerki, tancerza/tancerki, itp.

W poszukiwaniu rozwiązań problemu handlu dziećmi konieczne jest...

- **uwzględnienie różnych czynników ryzyka**. Szczególnie zagrożone handlem są dzieci pozbawione odpowiedniej opieki ze strony osób dorosłych – osierocone, przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ale także dzieci rodziców, którzy nie poświęcają im wystarczająco dużo uwagi. Narażone są również dzieci, które wcześniej doświadczyły różnych form przemocy (fizycznej, seksualnej, psychicznej) przy jednoczesnym braku pozytywnych relacji z opiekunami. W związku z tym są bardziej podatne na uwiedzenie przez dorosłego, który daje dziecku poczucie wyjątkowości lub obiecuje poprawę warunków życia. Poczucie wykluczenia, obiektywne lub subiektywne ubóstwo połączone z brakiem perspektyw (np. brakiem dostępu do edukacji czy pracy) mogą przyczyniać się do szukania przez małych alternatywnych sposobów poprawienia swojej sytuacji życiowej.
- Dzieci cudzoziemskie podróżujące samotnie lub z osobami fałszywie podającymi się za ich opiekunów powinny zwracać szczególną uwagę służb, ponieważ mogą być ofiarami handlu ludźmi. Funkcjonariusze straży granicznej najczęściej umieszczają takich małych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Odnotowuje się liczne zniknięcia dzieci z tych placówek, zazwyczaj w ciągu kilku dni od przyjęcia.
- **Sposób wykorzystania dziecka zależy od wieku i płci**. Młodsze dzieci często zmuszane są do żebractwa, starsze do kradzieży i pracy przymusowej. Nastolatki, przede wszystkim dziewczęta, wykorzystywane są w prostytucji i pornografii. Zdarza się, że dzieci doświadczają więcej niż jednej formy wykorzystywania.

Czynniki ryzyka związane z rodziną

- Niski poziom edukacji w rodzinie.
- Przemoc w rodzinie (fizyczna, psychiczna, seksualna).
- Uzależnienia w rodzinie.
- Brak odpowiedniej opieki ze strony rodziców.
- Powierzchowne relacje z opiekunami.
- Trudna sytuacja materialna.

Czynniki ryzyka społeczno - ekonomiczne

- Ubóstwo;
- Wykluczenie społeczne;
- Przynależność do grup marginalizowanych;
- Bezrobocie;
- Niski dostęp do edukacji;
- Brak perspektyw;
- Kulturowe normy np.: wczesne małżeństwa, praca dzieci;
- Brak odpowiednio rozwiniętego systemu ochrony dzieci;
- Konsumpcyjne podejście do życia;

Czynniki ryzyka związane z samym dzieckiem

- Bezdomność;
- Niepełnosprawność;
- Uzależnienie od alkoholu/narkotyków;
- Uleganie presji rówieśniczej;
- Doświadczenie przemocy/wykorzystania;
- Braki w edukacji;
- Pobyt i ucieczki z placówek opiekuńczo-wychowawczych;

Kto jest zaangażowany w proceder handlu dziećmi?

- W handel dziećmi zaangażowanych może być wiele osób dorosłych, pochodzących z różnych środowisk i pełniących różną rolę w procederze wykorzystywania dziecka. Wbrew powszechnym opiniom nie zawsze związane są one ze zorganizowanymi grupami przestępczymi. Organizowaniem handlu mogą zajmować się krewni dziecka, opiekunowie, inne osoby znane dziecku lub jego rodzinie. W każdym etapie – werbowania, transportu, przechowywania, przyjmowania – może uczestniczyć inna osoba. W państwach dotkniętych problemem korupcji zdarza się, że z przestępcami współpracują profesjonaliści i przedstawiciele służb np. policji czy straży granicznej.
- W przypadku handlu w celach wykorzystywania seksualnego na końcu łańcucha osób czerpiących korzyści z krzywdzenia dzieci znajdują się tzw. „klienci”, zainteresowani kontaktami seksualnymi z małoletnimi i/lub pedofile.
- Specyfiką wykorzystywania dzieci do żebrania jest fakt, że żebrzący z nimi opiekunowie mogą być również osobami pokrzywdzonymi, zmuszanymi do zajmowania się tym procederem przez mających nad nimi kontrolę handlarzy.

Sztuczki stosowane przez sprawców

Sprawcy podejmują szereg działań, aby zwerbować dziecko, a na etapie wykorzystywania – skłonić je do posłuszeństwa. Często zdobywają zaufanie dziecka poprzez nawiązanie relacji, która zapewnia mu zaspokojenie potrzeby miłości i przynależności oraz poprzez wcielanie się w rolę opiekunów lub partnerów dziecka, zależnie od jego wieku. Inną metodą jest złożenie dziecku lub jego rodzicom fałszywej oferty wyjazdu zarobkowego.

Obecnie istotnym czynnikiem ułatwiającym sprawcom kontakt z dziećmi jest Internet. Umożliwia większą anonimowość, a jednocześnie daje dostęp do wielu dzieci, które podejmują aktywności w Internecie bez nadzoru osób dorosłych.

Sprawcy dążą do utrudnienia identyfikacji dzieci – ofiar handlu – czy to podczas przekraczania granicy, czy też już w docelowym miejscu wykorzystywania. Fałszują dokumenty dziecka, podają się za jego opiekunów prawnych, uczą go ustalonej wersji wydarzeń, która jest prezentowana przedstawicielom służb w przypadku zatrzymania. Sprawcy często utrzymują kontrolę nad dzieckiem nawet jeśli zostanie ono otoczone opieką i umieszczone w odpowiedniej placówce. Otwarcie granic po przystąpieniu Polski do strefy Schengen dodatkowo ułatwia sprawcom transport wykorzystywanych dzieci na terenie Unii Europejskiej.

Aby kontrolować dziecko, które jest wykorzystywane, sprawca może:

- zastraszać je, grozić zrobieniem krzywdy jemu lub osobom bliskim dziecku,
- grozić wydaniem organom ścigania, które ukarzą dziecko więzieniem lub deportacją,
- stosować przemoc,
- ograniczać swobodę poruszania się i konfiskować dokumenty,
- uwodzić dziecko i kreować zależność emocjonalną poprzez spełnianie zarówno emocjonalnych, jak i podstawowych potrzeb dziecka, wcześniej zaniedbywanego przez opiekunów,
- egzekwować spłacenie długu zaciągniętego przez dziecko (np. koszty transportu z kraju pochodzenia) lub jego rodzinę.

Negatywne skutki dla dziecięcych ofiar handlu

Dzieci – ofiary handlu doświadczają długotrwałych negatywnych skutków dla ich psychicznego, emocjonalnego i społecznego rozwoju. Konsekwencje wykorzystania zależą od indywidualnej sytuacji dziecka, jego etapu rozwojowego i osobowości, czasu trwania i formy wykorzystania, pomocy uzyskanej po ujawnieniu faktu wykorzystania. Handlowi dziećmi towarzyszy stosowanie przemocy, narażenie dzieci na choroby, zmuszanie do spożywania alkoholu czy przyjmowania środków psychoaktywnych.

W rezultacie takie dzieci mogą mieć zaburzony obraz siebie, świata oraz relacji międzyludzkich. Uczą się, że mają ulegać innym, kosztem własnego dobra. Często odczuwają wstyd i biorą na siebie winę za to, co się stało. Mogą cierpieć z powodu stygmatyzacji i utraty wsparcia ze strony społeczności, doświadczają bezsenności, koszmarów, depresji oraz stanów lękowych. Aby sobie z tym poradzić, często podejmują zachowania autoagresywne lub wpadają w uzależnienia. Trudno im się ponownie zintegrować ze społeczeństwem.

Skutki fizyczne dla dziecka – ofiary handlu ludźmi

- Choroby jako skutek stosowania przemocy wobec dziecka, jak również braku odpowiedniej opieki lekarskiej i niedożywienia;
- Choroby przenoszone drogą płciową;
- Niechciane ciążę, komplikacje związane z przymusową aborcją;

Skutki psychiczne dla dziecka – ofiary handlu ludźmi

- Depresja;
- Poczucie winy i wstydu;
- Myśli samobójcze;
- Bezsenność, koszmary senne;
- Niskie poczucie własnej wartości;
- Załamania nerwowe;
- Stany lękowe;
- Zespół stresu pourazowego;
- Trudności z koncentracją;

Skutki behawioralne i emocjonalne dla dziecka – ofiary handlu ludźmi

- Zachowania antyspołeczne;
- Trudności w relacjach;
- Uzależnienia;
- Autoagresja;
- Zaburzenia odżywiania;
- Zachowania przestępcze (kradzieże, pobicia);

Zespół stresu pourazowego u ofiar handlu dziećmi

Częstą konsekwencją wykorzystania jest **zespół stresu pourazowego** (PTSD), który jest reakcją na doświadczenie silnego zagrożenia życia i oznacza:

- ciągle przeżywanie na nowo urazowych sytuacji – częste myśli, natrętne wspomnienia, koszmary senne;
- unikanie pewnych sytuacji czy miejsc związanych z przeżytym urazem, izolowanie się, trudności w przeżywaniu uczuć;
- pobudzenie – trudności z koncentracją, rozdrażnienie, wybuchy gniewu.

Niezwykle często u ofiar handlu dziećmi zdarzają się również przypadki występowania **syndromu sztokholmskiego**.

Zbyt rzadko małoletnie ofiary proszą o pomoc...

- Dzieci – ofiary handlu rzadko przyznają się do tego, że zostały wykorzystane.
- Przyczyną tego mogą być wstyd, obawa przed odrzuceniem przez rodzinę czy karą ze strony sprawców lub organów ścigania (w wielu przypadkach były zmuszane do popełniania przestępstw). W wyniku doświadczonego lęku i manipulacji, dzieci boją się przeciwstawić sprawcy.
- Handel dziećmi przyjmuje coraz to nowe formy, więc osoba kontaktująca się z dzieckiem powinna zwracać uwagę na wiele symptomów. Szczególnie silnym wskaźnikiem jest fakt wykonywania czynności zarobkowych lub czynów zabronionych oraz przeświadczenie dziecka o konieczności odpracowania długu.
- **Kontakt z dzieckiem – ofiarą handlu wymaga delikatności oraz empatii.** Dziecko, które doznało wiele złego ze strony dorosłych jest bardzo nieufne. Przez długi czas mogło doświadczać poczucia silnego zagrożenia życia, może odczuwać, że nie kontroluje własnego losu, jest bezradne i przestraszone.

Można podejrzewać, że doszło do handlu ludźmi, kiedy dziecko:

- przebywało pod opieką (kontrolą) osoby dorosłej, nie będącej jego opiekunem prawnym,
- przymusowo rozdzielono z rodziną i nie miało z nią możliwości kontaktu,
- wykonywało czynności zarobkowe lub/i czyny zabronione np. kradzieże, żebranie,
- zmuszano do wypełniania poleceń osoby organizującej działania przestępcze, np. groźbą czy szantażem,
- otrzymywało wynagrodzenie (lub jego obietnicę) za wykonane zadanie, ale reguły wynagrodzenia często nie były jasne,
- nie było świadome/nie znało przeznaczenia „zarobionych” przez nie pieniędzy,
- nie miało możliwości swobodnego poruszania się i kontaktu z osobami z zewnątrz,
- nie posiada dokumentu tożsamości lub istnieją zastrzeżenia co do jego oryginalności,
- jest przeświadczone, że musi odpracować dług zaciągnięty przez siebie lub przez rodzinę,
- jest ospałe, co może świadczyć o podawaniu mu leków lub środków odurzających,
- sprawia wrażenie osoby zastraszonej, np.: unika kontaktu wzrokowego, nie chce odpowiadać na pytania,
- jest zaniedbane lub, wręcz przeciwnie, posiada zbyt drogie ubrania w porównaniu do sytuacji, w jakiej się znajduje,
- podlegało systemowi karania/nagradzania za niewłaściwe/właściwe wypełnianie zleconych czynności,
- ma na ciele ślady, które mogą świadczyć o doznanej przemocy fizycznej,
- podlegało wymogom dotyczącym minimum „odpracowanego” czasu lub minimalnej „wypracowanej” dziennej kwoty.

Powinno zaniepokoić Cię to, że dziecko:

- Jest zaniedbane lub wręcz przeciwnie ma bardzo drogie ubrania i kosmetyki;
- Jest nadmiernie ospałe, co sugeruje, że może być pod wpływem środków odurzających;
- Ma na ciele ślady przemocy: siniaki, zadrapania, przypalenia;
- Przejawia zachowania lękowe: boi się, płacze;
- Przejawia wysoki poziom stresu; nie odpowiada na Twoje pytania, unika Twojego wzroku lub jest nienaturalnie pobudzone;
- Odpowiada na Twoje pytania w sposób wyuczony, nadmiernie dojrzały i nienaturalny dla swojego wieku, odpowiadając konsultuje się z osobą mu towarzyszącą;
- Podróżuje w towarzystwie osoby nie będącej rodzicem biologicznym;
- Zachowuje się nienaturalnie w stosunku do osoby dorosłej towarzyszącej mu;
- Deklaruje, że nie wie gdzie przebywają jego rodzice, nie ma kontaktu ze swoją rodziną;
- Nie zna dokładnego celu podróży, nie umie powiedzieć na jak długo opuściło swój kraj;
- Nie posiada żadnych dokumentów podróży; nie umie wytłumaczyć, co się stało z jego paszportem;

Co możesz zrobić? Zapytaj dziecko:

- Jaki jest cel jego podróży?
- Czy jego rodzice wiedzą gdzie jest teraz?
- Kiedy ostatni raz widziało się z rodzicami?
- Kto organizował jego podróż?
- Kto pokrył koszty jego podróży?
- Jakim środkiem transportu przyjechało do Polski?
- Czy ma dokumenty podróży?
Jeśli nie, kto je ma lub co się z nimi stało?
- Czy chciałoby wrócić do domu?
Jeśli tak, dlaczego?

Jeżeli coś Cię niepokoi:

- Doprowadź do rozmowy z dzieckiem sam na sam, bez obecności osób mu towarzyszących;
- Zweryfikuj wersję zdarzeń przedstawianą przez dziecko i osobę dorosłą towarzyszącą mu;
- Zapytaj dziecko, czy potrzebuje pomocy;
- Zapytaj dziecko, czy czegoś się obawia;
- Zapytaj dziecko, czy ktoś zmusił je do wyjazdu lub namówił do robienia czegoś wbrew jego woli;

Jeśli podejrzewasz, że dziecko może być ofiarą handlu:

- Zapewnij dziecko, że chcesz mu pomóc i wierzysz w to, co Ci opowiedziało;
- Jeżeli dziecko jest zaniedbane, nosi na ciele ślady przemocy, sprawia wrażenie odurzonego, poproś o jak najszybciej wykonanie badania lekarskiego;
- Skontaktuj się z najbliższą jednostką Policji, Straży Granicznej lub Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK);

Pamiętaj:

- Dziecko przekraczające granicę samotnie lub bez opieki rodziców może być ofiarą handlu ludźmi;
- Osoba podająca się za krewnego dziecka może uczestniczyć w procederze handlu ludźmi;
- Dzieci – ofiary handlu bardzo rzadko ujawniają przestępstwo, bo często nie są świadome, że zostaną lub zostały sprzedane;

Do najważniejszych przeszkód w walce z handlem ludźmi należą:

- **Łamanie praw człowieka** - ofiary handlu ludźmi nie mają swobodnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz informacji o przysługujących im prawach i realizujących je instytucjach.
- **Marginalizacja ofiar handlu ludźmi** - opinia publiczna operując stereotypami i uprzedzeniami marginalizuje ofiary handlu ludźmi, utrudniając im dochodzenie swych praw i powrót do życia społecznego i zawodowego i zniechęca do ujawniania się.
- **Niedostateczna i/lub nieskuteczna identyfikacja ofiar handlu ludźmi** - ofiary nie są identyfikowane, gdyż nie mają świadomości faktu bycia ofiarą. Często same nie chcą przekazać informacji o swojej sytuacji, ponieważ boją się i wstydzą, zaś profesjonalne procedury identyfikacyjne są rzadko stosowane.
- **Działania prewencyjne nie trafiają do nowych "grup ryzyka"** - otwarcie nowych rynków pracy dla imigrantów zarobkowych z Polski zwiększyło liczebność "grup ryzyka". Aby skutecznie zapobiegać przestępstwu handlu ludźmi, organizacje pozarządowe powinny działać na kilku obszarach równocześnie: rozpowszechniając informacje i podejmując działania prewencyjne, a także wspierać identyfikację ofiar i udzielać im fachowej pomocy w dostępie do wymiaru sprawiedliwości i w egzekwowaniu ich praw.

Efektywne działania prewencyjne i profilaktyczne

Celem działań prewencyjnych powinny stać się działania ukierunkowane na podniesienie świadomości społecznej w zakresie przyczyn, społecznych skutków i zagrożeń jakie niesie ze sobą handel ludźmi. Działania te powinny być kierowane zarówno do ogółu społeczeństwa jak i konkretnych grup odbiorców z tzw. grup podwyższonego ryzyka, głównie ludzi młodych, którzy obecnie stanowią grupę największego ryzyka.

Profilaktyka problemu handlu dziećmi i bezpieczeństwa dzieci w kontekście danych dotyczących zaginięć Fundacji Itaka

- Każdego roku, tylko w samej Unii Europejskiej, zgłaszanych jest kilkaset tysięcy zaginięć dzieci. Jak wynika z policyjnych statystyk, tylko w latach 2013-2017 w Polsce (dane policyjne) zaginęło ponad 37 tys. dzieci. Głównie są to osoby w wieku 14-17 lat (80 proc.). Rzadziej dzieci od 7 do 13 lat (13 proc.) i młodsi (7 proc.). Przyczyn zaginięć jest wiele i każdy przypadek stanowi odrębną historię. - Najczęstszym powodem zaginięć maluchów jest niewłaściwie sprawowana opieka dorosłych, w przypadku starszych dzieci – niemożność poradzenia sobie z problemami związanymi z okresem dojrzewania, kłopoty rodzinne, szkolne czy sercowe. Coraz częściej – ryzykowne znajomości nawiązywane w sieci. Zdarza się, że przyczyną zaginięcia małoletniego jest popełnione na jego szkodę przestępstwo, np. uprowadzenie, handel dziećmi – to dane z Fundacji Itaka.
- Większość zaginionych dzieci i nastolatków odnajduje się w ciągu kilku, kilkunastu godzin, ale są też takie dzieci, które zaginęły przed laty i nie odnalazły się do dziś...
- **Jak wynika ze statystyk policji, co roku w Polsce ginie ok. 7 tys. dzieci.** Większość zaginionych zostaje odnaleziona w ciągu pierwszych 14 dni po zaginięciu. 95 proc. dzieci w ciągu pierwszych 7 dni z powrotem trafia do swoich domów, jednak 5% z nich nie udaje się odnaleźć. **Jeśli w latach 2013-2017 w Polsce zaginęło 37 tysięcy dzieci, a 5% z nich przepadło bez śladu, tzn. że w ciągu 5 lat nie zostało odnalezionych aż 1850 dzieci!!!** Co się z nimi stało??? Czy padły ofiarami handlu ludźmi??? Strach pomyśleć, ile maluchów znika bez śladu na całym świecie...

Profilaktyka problemu handlu dziećmi – działania edukacyjne dla najmłodszych

- Czy jesteśmy pewni, że Nasze dzieci potrafią dbać o własne bezpieczeństwo? Jak czasem niewiele potrzeba do nieszczęścia – sugeruje film z eksperymentu Policji „Naucz mnie mówić nie” – dostępny pod linkiem: <https://policja.pl/pol/filmy/164525,quotNaucz-mnie-kiedy-mowic-NIEquot-film-z-eksperymentu-Policji.html> .
- **Niezwykle ważne jest, by nauczyć każde, nawet najmłodsze dziecko, pewnych zachowań, dzięki którym będzie potrafiło uniknąć wielu zagrożeń.**
- **Przed wszystkim dziecko musi znać swoje imię, nazwisko i adres zamieszkania. Powinno mieć przy sobie karteczkę z numerem telefonu rodzica.**
- **Należy zwrócić dziecku uwagę na sytuacje, które mogą być dla niego zagrożeniem - np. zaczepianie przez obcą osobę dorosłą.**
- **Warto wyjaśnić dziecku, że w sytuacjach problemowych może głośno krzyczeć, płakać, wołać o pomoc.**
- **W sytuacji, w której dojdzie do rozdzielenia dziecka z rodzicem, np. w centrum handlowym, dziecko powinno być nauczone, by stać w jednym miejscu i czekać, aż opiekun je odnajdzie. Ewentualnie może zwrócić się z prośbą o pomoc do osoby dorosłej (najlepiej policjanta, ochroniarza, sprzedawcy sklepowego).**
- **Żelazną zasadą jest to, by dziecko nie rozmawiało z nieznajomymi i pod żadnym pozorem nie udawało się z nimi w żadne miejsce, nie wsiadało do samochodu, itp. Dziecko musi także być nauczone odmawiać w sytuacji, gdy obca osoba próbuje je czymś poczęstować.**
- **Bardzo dobrze jest ustalić tzw. Rodzinne Hasło Bezpieczeństwa, które może przydać się w przypadku sytuacji zagrożenia. Jeśli osoba obca, próbuje wmówić dziecku, że działa na prośbę jego rodziców, rodzeństwa, dziadków, itp. dziecko powinno zapytać o podanie hasła. O skuteczności tej metody w spłoszeniu porywaczy można przekonać się na całym świecie - <https://www.mamasy.pl/a/dziewczynka-uniknela-porwania-bo-rodzice-nauczyl-i-ja-jednego-494.html> .**

Profilaktyka problemu handlu dziećmi – działania edukacyjne dla nastolatków (13-18 lat)

- W celu podniesienia świadomości młodzieży szkolnej na temat zjawiska handlu ludźmi już od 2009 roku w ramach Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi prowadzona jest kampania informacyjna poświęcona tej problematyce. Z inicjatywy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (wcześniej MSWiA), przy współpracy z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę i Fundacją La Strada są przeprowadzane szkolenia dla pedagogów z województw: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego i świętokrzyskiego, podkarpackiego, małopolskiego, śląskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego.
- W trakcie spotkań pedagogom przekazuje się informacje do wykorzystania w ramach prowadzonych działań profilaktycznych, mających na celu w szczególności informowanie młodych ludzi o zagrożeniach związanych z procederem handlu ludźmi.
- W ramach realizacji jednego z zadań Krajowego Planu na lata 2009-2010 została opublikowana broszura przygotowana przez Fundację Dzieci Niczyje, zawierająca scenariusz programu profilaktycznego, obejmującego tematykę handlu dziećmi.
- W 2011 roku opracowano nową wersję scenariusza w wersji modułowej – link: file:///C:/Users/WP/Downloads/scenariusz_FDN.pdf, w 2013 roku w ramach realizacji Krajowego Planu działań na lata 2013-2015 wydrukowano nowy scenariusz – link: https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/598/handel%20dziecmi_01_21112016_scenariusz.pdf?time=1612449450428

Przydatne linki edukacyjne – handel ludźmi

- Poradnik „Problem handlu dziećmi w Polsce i na świecie” Fundacji FDDS
- link: <https://spszkotowo.szkolnastrona.pl/container/Handel-ludzmi/problem-handlu-dziecmi-w-polsce-i-na-swiecie---poradnik.pdf>
- Ulotka „Dzieci nie są na sprzedaż” – link:
https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/600/dzieci_nie_sa_na_sprzedaz-ulotka.pdf
- Scenariusz zajęć profilaktycznych „Dlaczego” dla 13-18-latków (2011)
– link: file:///C:/Users/WP/Downloads/scenariusz_FDN.pdf
- Scenariusz zajęć profilaktycznych „Handel dziećmi” dla 13-18-latków (2013)
– link:
https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/598/handel%20dziecmi_01_21112016_scenariusz.pdf?time=1612449450428
- Publikacja „Jak uczyć o handlu ludźmi” Fundacji La Strada – link:
<https://www.strada.org.pl/publikacje/publikacja4.pdf>

Przydatne linki edukacyjne – wykorzystywanie dzieci w seksturystyce

- Broszura „Przeciwdziałanie wykorzystywaniu seksualnemu dzieci w turystyce – pytania i odpowiedzi” Fundacji FDDS – link: https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/602/broszura-ECPAT-FDDS-12042017_PRZECIWDZIA%C5%81ANIE%20wykorzystywaniu%20seks%20dzieci%20w%20turystyce.pdf
- Ulotka Kampanii „Nie odwracaj wzroku” Fundacji FDDS – link: https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/601/Ulotka_A5_pl-nie-odwracaj-wzroku.pdf
- Plakat Kampanii „Nie odwracaj wzroku” Fundacji FDDS – link: https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/601/Plakat_A3_pl-nie-odwracaj-wzroku.pdf

Przydatne linki edukacyjne – problem sponsoringu oraz komercyjnego wykorzystywania dzieci

- Scenariusz zajęć edukacyjnych „Sponsoring” dla 13-18-latków Fundacji FDDS – link: https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/599/sponsoring01_21112016_scenariusz.pdf?time=1612799568235
- Plakat „Ty nie masz ceny” Fundacji FDDS – link: https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/694/course/section/603/plakat-Ty_nie_masz_ceny-FDDS-12042017_do-edycji%21_PW.jpg
- Materiały na temat handlu dziećmi oraz komercyjnego wykorzystania dzieci Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę – link ogólny: <https://edukacja.fdds.pl/course/view.php?id=167#section-1>

Oczywiście większość prezentowanych linków jest przytoczona na potrzeby nauczycieli i rodziców, chcących poszerzyć swoją wiedzę w zakresie problemu, natomiast niektóre – np. scenariusze zajęć czy niektóre plakaty można wykorzystać w czasie zajęć z uczniami powyżej 13 roku życia (sugerowana dopiero 8 klasa szkoły podstawowej i licea, ponieważ trudny problem handlu ludźmi wymaga pewnej dojrzałości odbiorcy). W klasach 1-7 rekomendowane są raczej ogólne pogadanki tematyczne z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa osobistego, jednak to do Wychowawcy należy decyzja ile wiadomości na temat handlu ludźmi i dziećmi przekazać Wychowankom. Bezsporną kwestią pozostaje fakt, że należy uczyć zarówno Dzieci, jak i Nastolatki na potrzebę dbania o swoje bezpieczeństwo.

Gdzie szukać pomocy?

Podjęmowane są rozmaite formy i próby przeciwdziałania oraz ograniczania skali handlu „żywym towarem”. Na szczególną uwagę zasługuje działalność organów ścigania: Policji oraz Straży Granicznej, Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK), Fundacji La Strada, organizacji Armia Zbawienia, Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, itp.

POLICJA

Jednostką odpowiedzialną za ściganie przestępstwa handlu ludźmi jest Centralny Zespół dw. z Handlem Ludźmi w Centralnym Biurze Śledczym Komendy Głównej Policji. W każdym województwie istnieją etatowe Zespoły dw. z Handlem Ludźmi, działające w ramach Wydziałów Kryminalnych Komend Wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji, odpowiedzialne m.in. za identyfikację ofiar handlu ludźmi i prowadzenie spraw dotyczących handlu ludźmi.

- Policja pod numerem alarmowym 112
- Centralny Zespół do Walki z Handlem Ludźmi w Komendzie Głównej Policji tel. +48 22 601 20 53, +48 601 48 33, +48 601 29 12 - www.policja.pl;

STRAŻ GRANICZNA

Strukturą odpowiedzialną za bieżący monitoring i analizę przypadków handlu ludźmi jest Zespół do spraw stałego monitoringu i koordynacji działań w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstwa handlu ludźmi, ustanowiony w Komendzie Głównej Straży Granicznej.

- Zarząd Operacyjno-Śledczy Komendy Głównej Straży Granicznej tel. +48 603 411 312
- www.strazgraniczna.pl

Gdzie szukać pomocy?

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Polskich i Cudzoziemskich Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK)

- Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (dalej: KCIK) jest zadaniem publicznym, realizowanym i finansowanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: MSWiA), skierowanym do polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi oraz osób zagrożonych tym procederem. Od 2006 r., MSWiA co roku ogłasza otwarty konkurs na prowadzenie KCIK. Obecnie Centrum prowadzone jest przez La Strada - Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu oraz Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej.
- KCIK zostało powołane po to, aby pomagać ofiarom handlu ludźmi w Polsce. Pracownicy KCIK udzielają porad nie tylko ofiarom handlu ludźmi, ale także ich bliskim oraz osobom zagrożonym handlem ludźmi. W ramach zadań Centrum wymienić należy identyfikację ofiar handlu ludźmi, interwencję, poradnictwo prewencyjne, prowadzenie specjalistycznego schroniska dla ofiar oraz konsultacje dla instytucji i organizacji.
- Kluczowa w udzielaniu pomocy ofiarom handlu ludźmi jest ich wstępna identyfikacja, którą w większości przypadków przeprowadzają organy ścigania. Po identyfikacji ofiary następuje konieczność zapewnienia jej bezpieczeństwa, odizolowania od sprawców i umieszczenia w bezpiecznym miejscu. Kompleksowa pomoc ofiarom procederu to najważniejszy cel działania KCIK. Schroniska prowadzone przez organizacje pozarządowe mają na celu zapewnienie bezpiecznego zakwaterowania z możliwością odizolowania ofiary (np. z powodów zdrowotnych), zapewnienia wyżywienia, opieki i dyspozycyjności profesjonalnego personelu przez całą dobę. Prace w schronisku prowadzi kierownik oraz trener umiejętności społecznych, a nocami dyżurują doświadczeni pracownicy. Osoba objęta pomocą może liczyć na pełne wsparcie: zakwaterowanie, opiekę medyczną i psychologiczną, konsultacje prawne.
- Centrum prowadzi również całodobowy telefon zaufania.
- **Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi**
- tel. +48 22 628 01 20, +48 605 687 750,
e-mail: kcik@strada.org.pl

KCIK

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne

dla Ofiar Handlu Ludźmi

Gdzie szukać pomocy?

Telefon zaufania dla ofiar i świadków handlu ludźmi

- **+48 22 628 01 20**
oraz
- **+ 48 22 628 99 99**
- Kom. +48 605 687 750 (Numer kom. interwencyjny tylko poza godzinami pracy biura: pon. - czw. po godz. 18:00, pt. po godz. 14:00*)
- **+ 48 22 621 56 18** (Telefon dla klientów wietnamsko-języcznych)
- W ramach zadania publicznego pn. „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi”, którego celem jest zabezpieczenie potrzeb ofiar handlu ludźmi – obywateli polskich lub cudzoziemców oraz osób zagrożonych procederem, prowadzony jest całodobowy telefon zaufania oraz telefoniczne poradnictwo prewencyjne. Telefon służy do kontaktów z ofiarami, ich bliskimi, instytucjami i osobami, które się z nimi stykają, szczególnie z organów ścigania, pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości oraz służb konsularnych. Rozmowa telefoniczna umożliwia wstępną diagnozę potrzeb oraz uzgodnienie dalszych działań. Infolinia jest także pomocna dla osób planujących wyjazd za granicę w zakresie porad i informacji przedwyjazdowych, a ponadto służy do kontynuowania współpracy z osobami mieszkającymi w domu i będącymi w stadium reintegracji. Informacje przekazywane są w czterech językach – polskim, angielskim, francuskim i wietnamskim.

Gdzie szukać pomocy?

Fundacja La Strada

- Od roku 1995 Fundacja La Strada zajmuje się zwalczaniem handlu ludźmi we wszystkich jego aspektach.
- Pomaga osobom – kobietom i mężczyznom – którzy stali się ofiarami handlu ludźmi, pracy przymusowej i niewolnictwa. Oferuje pomoc prawną, psychologiczną i socjalną zarówno obywatelom Polski jak i cudzoziemcom. Prowadzi programy reintegracyjne a także rzecznictwo na rzecz osób pokrzywdzonych. Oferuje bezpieczne schronienie, mediację kulturową, w razie potrzeby pomoc medyczną.
- Prowadzi całodobowy telefon zaufania zarówno dla pokrzywdzonych i ich rodzin, jak i dla ludzi zainteresowanych emigracją – wyjazdem za granicę do pracy lub w innym celu nieturystycznym. Prowadzi bezpłatne poradnictwo i doradztwo przedwyjazdowe oraz na temat pracy i pobytu za granicą. Doradza profesjonalistom z Policji, Straży Granicznej, służb społecznych i oświaty.
- Zajmuje się działaniami profilaktycznymi – wydajemy i rozpowszechniamy ulotki i broszury. Prowadzi zajęcia w szkołach i placówkach oświatowo – wychowawczych. Uczy młodych ludzi jak bezpiecznie podejmować pracę za granicą i gdzie szukać pomocy.
- Prowadzi dwa schroniska dla ofiar handlu ludźmi: specjalistyczne schronisko dla dorosłych kobiet oraz mieszkanie rotacyjne dla mężczyzn i rodzin. Są to miejsca bezpieczne i tajne.
- Szkoli profesjonalistów z Policji, Straży Granicznej, Wymiaru sprawiedliwości, pomocy społecznej i oświaty. Uczy pracy z ofiarami i potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi.
- W ramach działań CSR angażuje się we współpracę z biznesem.
- **Wszystkie działania podejmowane są w duchu praw człowieka.**
- Oferuje poradnictwo, pomoc i wsparcie.
- Jeśli Ty lub ktoś z Twoich bliskich potrzebuje pomocy, zadzwoń lub napisz!

Gdzie szukać pomocy?

Armia Zbawienia

— PUNKT
— WERYFIKACJI
— OFERT
— PRACY

- Armia Zbawienia (ang. The Salvation Army) zajmuje się pomocą ofiarom handlu ludźmi od początku swojego istnienia tj. od lat 80 XIX wieku. Od 2011 r., w ramach zadania publicznego, zarządza wsparciem dorosłych ofiar współczesnego niewolnictwa w Anglii i Walii. Szacuje się, że od lipca 2011 r. do marca 2016 r. Armia Zbawienia wspierała ponad 4500 poszkodowanych.
- W związku z tym, że w 2015 roku Polacy znajdowali się w pierwszej piątce ofiar handlu ludźmi w Wielkiej Brytanii, Armia Zbawienia postanowiła stworzyć projekt prewencyjny na terenie Polski, którego głównym celem jest zmniejszenie liczby ofiar wśród Polaków.
- Powyższy cel jest realizowany poprzez praktyczną pomoc w uzyskaniu sprawiedliwego i stabilnego zatrudnienia, a także podnoszenie świadomości wśród mieszkańców Polski. Projekt dzieli się na dwie części:
- **Punkt Weryfikacji Ofert Pracy**
Każdy może bezpłatnie skorzystać z Punktu Weryfikacji Ofert Pracy. Naszym głównym zadaniem jest oszacowanie ryzyka ofert pracy bądź konkretnego pracodawcy pod względem bezpieczeństwa oraz uczciwości. Jeśli klient decyduje się podjąć pracę za granicą, przygotowujemy go do wyjazdu informując o obowiązkach i prawach przysługujących w danym kraju oraz oferujemy kontakty mogące pomóc w różnych sytuacjach. Utrzymujemy kontakt z takimi osobami i pomagamy zapewnić bezpieczeństwo. Dzięki obecności Armii Zbawienia w całej Europie, a także poza nią, możemy podjąć wspólne działania niezależnie od miejsca.
- **Wsparcie na rynku pracy dla osób, które doświadczyły współczesnego niewolnictwa**
Osoby, które zostały poszkodowane procederem handlu ludźmi mogą skorzystać z naszego wsparcia w powrocie na rynek pracy. Oferujemy różnorodne wsparcie związane z życiem zawodowym, takie jak pomoc w poszukiwaniu pracy, pisanie CV, przygotowanie do rozmów o pracę i inne (zależnie od indywidualnych potrzeb klienta).

Bibliografia

- Portal o przeciwdziałaniu handlowi ludźmi – link: <http://www.handelludzmi.eu/>
- Portal Fundacji przeciwko handlowi ludźmi i niewolnictwu La Strada – link: <https://www.strada.org.pl/>
- Portal organizacji Armia Zbawienia – link: <https://www.armia-zbawienia.pl/przecwidualanie-wspolczesnemu-niewolnictwu.html>
- Platforma edukacyjna Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę – link: <https://edukacja.fdds.pl/course/view.php?id=167#section-1>
- Portal Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach – link: <https://www.kielce.uw.gov.pl/pl/urząd/polityka-spoeczna/przeciwdzialanie-handlo/ogolne-informacje/ogolne-informacje-dotyc/10828,Ogolne-informacje-dotyczace-handlu-ludzmi.html>
- Portal Biura Narodów Zjednoczonych ds. narkotyków i przestępczości – link: <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/index.html?ref=menuseide>

Dziękuję za uwagę!